

man, dr D. Klen, I. Kovačić, dr M. Malez, dr L. Margetić, dr R. Matejčić, V. Oštrić, dr Đ. Rošić, dr M. Sobolevski, P. Strčić, dr M. Suić, dr B. Vižintin, I. Zurak i drugi. Među recenzentima bili su također brojni istaknuti historičari (J. Adamček, D. Bilandžić, Lj. Karpowicz, R. Lovrenčić, M. Maticka, M. Plovanić i D. Šepić). Lektor knjige bila je dr M. Strčić.

Povijest Rijeke bogato je ilustrirana brojnim originalnim dokumentima, slikama, fotografijama, crtežima, kartama i drugim materijalom. Grafički je dobro uređena, a preglednost pojačava uporaba margina na kojima su istaknuti pojedini važniji problemi o kojima se govori u tekstu. Zbog svega navedenog treba odati priznanje riječkim znanstvenim i društveno-političkim institucijama koje su objedinile svoje snage i uz pomoć suradnika iz drugih sredina, poglavito iz Zagreba, uspjele u relativno kratkom vremenu izdati ovaj sadržajan pregled Povijesti Rijeke koji će biti nezaobilazno polazište u daljnjim nastojanjima.

Dr Dragutin Pavličević

ATTI, VOL. 17, 1986—87.

U prošlom broju *Radova* prikazana su tri posljednja sveska zbornika *Atti*: za god. 1983.—84, 1984—85. i 1985—86. Centar za historijska istraživanja (Centro di ricerche storiche) u Rovinju veoma redovito izdaje svoje edicije. Već u jesen 1987. pojavio se u javnosti i 17. volumen *Atti* za god. 1986—87. Sadržaj zbornika raznolik je i veoma bogat, što dokazuje da je Uredništvo uspjelo okupiti niz suradnika koji u raznim središtima proučavaju povijest i kulture Istre u prošlosti. Tako je, napr., u ovom svesku objavljeno 14 priloga od autora koji rade u znanstvenim ustanovama u Puli, Rovinju, Trstu, Zadru i Rijeci. Evo sumarnog pregleda tih radova.

Giuseppe Cuscito, O počecima crkve u Rovinju (9—27), raspravlja o problemu stare biskupije Cisse i njezinim poistovjećivanjima u historiografiji s istoimenim istarskim otokom, potonulim oko VIII. st. Autor drži da vjerojatno postoji povezanost te katastrofe s poznatom legendom o sv. Eufemiji u Rovinju. Osim te legende u rukopisu na pergamentu iz XIV/XV. st., značajan je, kao spomenik, i mramorni sarkofag iz zborne crkve u Rovinju. Cuscito upozorava da je, neovisno o kultu sv. Eufemije, biskupsko sjedište Cissa potvrđeno u dokumentaciji koncila u Gradežu (Grado) god. 579., te u dokumentaciji koncila u Rimu god. 680.

Renata Ubaldini analizira neke atipične primjere sjeveroadrskih sarkofaga (29—35), u odnosu na kodificirane sheme Ravene i Akvileje. Njezina analiza dokazuje postojanje autonomnosti perifernih dijelova u odnosu na navedene centre produkcije.

Autorica je prezentirala 4 sarkofaga koji to dokazuju: sarkofag sv. Eufemije u Rovinju iz druge četvrtine III. st. n. e., *Hostiliusa Sertorianusa* u Bel-lunu, *Valeriusa Dinensa*, te *Attiae Valeriae* u Splitu.

Branko Marušić, Arheološko istraživanje bazilike sv. Kvirina kod Vodnjana (39—81). Autor analizira arheološke radove izvedene da bi se upotrijebila dosadašnja saznanja. Pronađeni kameni spomenici uvršteni su, s obzirom na tipološke oznake, u starokršćansku bizantsku skupinu iz druge polovice VI. st., te u predromaničku skupinu datiranu IX. stoljećem. Nalazi posuđa pripadaju epohi vladavine Bizanta (538—788).

Luciano Cova donosi prikaz dviju neobjavljenih brošura Ludovica iz Pirana (XV st) (83—154), suvremenicima poznatog govornika, filozofa i teologa, koji u svojim raspravama razrađuje skolastičku doktrinu svoga vremena.

Miroslav Bertoša, Istarske luke i opskrba Venecije žitaricama god. 1528. (155—171). Autor objavljuje nove podatke iz Državnog arhiva u Veneciji o prehrambenim krizama grada Venecije i njenih istarskih posjeda. Središnja vlast nastojala je te krize smanjiti uvozom žitarica s Levanta. Pri tom, na osnovi opširnog zapisnika providura za žitarice u Istri i drugih vrela, obrazlaže čitavu mletačku politiku tog vremena o mjerama za sprječavanje oskudice hrane u metropoli, kao i njezin odnos prema Pokrajini Istri.

Miroslav Granić upozorava na grb obitelji Piccolomini u hrvatskoj heraldici (173—194) kao zanimljiv heraldički problem. Na temelju istraživanja autor je objasnio porijeklo grba obitelji Piccolomini u hrvatskoj heraldici i njegovo mjesto u grbu stare rapske patricijske obitelji Nimira.

Ivano Cavallini, Muzika i filozofija u *Accademia Palladia* u Kopru (195—213) donosi razmatranja o dijalogu »Dieci de' cento dubbi amorosi« (1621). Članak razmatra platonsku ideju ljepote i njenu vezu s idejom harmonije muzike.

Antonio Miculian, Pazinska grofovija i pićanska biskupija u XVI. i XVII. stoljeću (215—238). Autor nastavlja analize protestantskog pokreta u Istri prikazom njegovih odjeka na posjedima pićanske biskupije u Istri. Osvrće se i na reformatorski pokret kao kulturni pokret koji je došao iz habsburških krajeva. Naglašava da je protestantizam kod Južnih Slavena imao ne samo religiozno i političko, već i kulturno značenje.

Anneliese Margetić, objavljuje Kastavski statut u talijanskom prijevodu iz godine 1706 (239—259), pohranjen u arhivu JAZU u Zagrebu. Autorica obavještava da postoje tri kopije statuta (iz god. 1569, 1759. i 1862), te iznosi njihove razlike i sličnosti.

O posjedima samostana sv. Nikole u Poreču (261—290) piše Marino Budicin, na temelju dokumenta iz god. 1771, sastavljenog godinu dana nakon ukinuća spomenutog samostana. Autor analizira njegove nekretnine i pokretne na otočiću sv. Nikole, u Poreču i njegovoj okolini, a donosi i nacрте plana, te niz crteža o specifičnim posjedima samostana. Sva je ta građa pohranjena u Državnom arhivu u Veneciji.

Giovanni Radosi, i u ovom volumenu zbornika nastavlja svoja heraldička istraživanja. Analizira grbove rektora i uglednih obitelji Izole u Istri (303—357). U prvom dijelu teksta iznosi kratku povijest Izole od propasti Zapadnog Rimskog Carstva (476) do mira u Campoformiju (1797) kojim prestaje mletačka vlast u Istri. Drugi dio priloga donosi prikaz i heraldički opis grbova u Izoli. Na koncu je dodan popis mletačkih podestata u Izoli 1280—1797. Heraldička zbirka ima 22 primjerka, svrstanih kronološkim redom, koji uglavnom potječu iz XVI. stoljeća: 16 utvrđenih obiteljskih grbova, 2 grba zajednice, 2

obiteljska grba nepoznate pripadnosti, jedan lav sv. Marka, te jedan simbol ili oznaku nekog udruženja, bratovštine ili ceha.

Zdravstvenim prilikama na Krku god. 1874. (359—373) bavi se Radmila M a t e j č i ć, na temelju nekoliko tekstova Giambattista Cubicha (1805—1876), tada jedinog liječnika na otoku. Prema njegovim su zapažanjima zaostali uvjeti života bili glavni razlog endemičnim i zaraznim bolestima na Krku.

Antinio P e l l i z z e r objavljuje drugi dio teksta o pomorskoj terminologiji Rovinja (375—438). (Prvi je objavljen u 15. svesku *Atti*, str. 311—384). Drugi dio donosi terminologiju vezanu za život na moru i uopće uz more (npr. morske ptice, meteorologiju, kuhinju, plovidbu), a završava opširnom bibliografijom, te abecednim kazalom.

Muzikološkim problemima pozabavio se Roberto S t a r e c, u prilogu o dijatonskoj harmonici u Istri (441—463). Autor opisuje strukturalne karakteristike glazbala, lokalnu terminologiju njegovih dijelova, te njegove razne tipove. Dijatonska harmonika upotrebljava se oko 100 godina kao zamjena za tradicionalne aerofone.

I ovaj svezak ukazuje na interdisciplinarnu orijentaciju zbornika *Atti* Centra za historijska istraživanja u Rovinju. Time ta značajna edicija pridonosi svestranijem poznavanju bogate prošlosti i kulturâ Istre — od arheologije do povijesti umjetnosti, muzikologije i folklorâ, od pravno-povijesnih analiza do povijesti zdravstva, pomorstva, lingvistike, heraldike itd.

Danas su *Atti* nesumnjivo najvitalnija edicija na istarskom području.

Slaven Bertoša

DVA ENCIKLOPEDIJSKA IZDANJA U SSSR-u POSVEĆENA OKTOBARSKOJ REVOLUCIJI I GRAĐANSKOM RATU — O JUGOSLAVENIMA

Posljednjih godina u Sovjetskom Savezu objavljena su dva vrlo dragocjena enciklopedijska izdanja koja su značajna i za našu povijest. Riječ je o enciklopedijskim publikacijama: 1. Velika oktobarska socijalistička revolucija. Enciklopedija, Moskva, 1977.¹ 2. Građanski rat i vojna intervencija u SSSR-u. Enciklopedija, Moskva, 1987 (drugo izdanje).²

Naše zanimanje za ta izdanja izazvano je povijesnim činjenicama. Naime, kao što je poznato, predstavnici naših naroda Hrvati, Slovenci, Srbi, Crnogorci, Makedonci te Muslimani iz Bosne i Hercegovine, kao bivši vojnici i oficiri Austrougarske armije našli su se kao zarobljenici u Rusiji. Zna se da je takvih

¹ Velikaja oktjabrskaja socijalističeskaja revolucija. Enciklopedija. Pod redakcijej G. N. Golikova, M. I. Kuznjecova. Otvetstvennyj sekretar izdanija J. J. Figatner. Izdatel'stvo »Sovjetskaja enciklopedija«, Moskva, 1977, 712.

² Graždanskaja vojna i vojennaja intervencija v SSR. Enciklopedija, Izdanije vtoroje. Glavnyj redaktor S. S. Hromov, Redakcionnaja kolegija: ... Moskva, »Sovjetskaja enciklopedija«, 1987, 720.

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 21

ZAGREB

1988.

RADOVI	VOL. 21	str. 1—296	Zagreb 1988.
--------	---------	------------	--------------

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Zagreb — Humanističke i društvene znanosti, Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 4.000 din

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SR Hrvatske - VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije SR Hrvatske pod br. UP-547/2 — 84 — 1984.

R A D O V I 2 1

Za izdavača
dr. Nikša Stančić

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

AGIČIĆ DAMIR, prof. Davor

ANTOLJAK dr. STJEPAN, Zajčeva 15, Zagreb

BERTOŠA SLAVEN, student, Filozofski fakultet, Zagreb

BUDAK mr. NEVEN, Filozofski fakultet, Zagreb

ČORALIĆ LOVORKA, student Filozofski fakultet, Zagreb

JELIĆ-BUTIĆ dr. FIKRETA, Institut za radnički pokret, Zagreb

JURIŠIĆ mr. IVAN, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

KARAMAN dr. IGOR, Ružmarinka 5, Zagreb

LUČIĆ dr. JOSIP, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

MATICKA dr. MARIJAN, docent Filozofski fakultet, Zagreb

MIJATOVIĆ ANĐELKO, profesor, Susedgrad, Zagreb

MIROŠEVIĆ mr. FRANKO, Zavod za prosvjetno-pedagošku službu Zagreb

OČAK dr. IVAN, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

PAVLIČEVIĆ dr. DRAGUTIN, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

SEKULIĆ ANTE, prof. Zagreb

VRANJEŠ-ŠOLJAN dr. BOŽENA, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

WOJTISKA HENRYH, Varšava, Poljska

ŽIVKOVIĆ dr. PAVAO, Filozofski fakultet, Zadar
